

**UCHWAŁA NR VI/43/2024
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 24 października 2024 r.**

w sprawie przyjęcia „Programu Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026”

Na podstawie art. 4 ust.1 pkt 3a, 4, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1988 o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 107) w związku z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2024 r., poz. 177 z późn. zm.¹⁾) Rada Powiatu Toruńskiego uchwala, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się „Program Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Toruńskiego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2024 r.

Przewodniczący Rady Powiatu Toruńskiego

Andrzej Siemianowski

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2023 r., poz. 818; Dz.U. z 2024 r., poz. 742; Dz.U. z 2024 r., poz. 743; Dz.U. z 2024r., poz. 858)

Załącznik do uchwały Nr VI/43/2024
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 24 października 2024 r.

**PROGRAM ROZWOJU
SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA LATA 2024-2026**

Toruń, październik 2024r.

Spis treści

I. WPROWADZENIE	4
II. ZADANIA POWIATU Z ZAKRESU WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ	5
III. CHARAKTERYSTYKA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	
W POWIECIE TORUŃSKIM	7
Tabela nr 1 - Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych (spokrewnionych i niezawodowych) stany na 31 grudnia	7
Tabela nr 2 Rodzinna piecza zastępcza w powiecie toruńskim w latach 2021-2023	9
Tabela nr 3 Dzieci z terenu powiatu toruńskiego przebywające w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów w latach 2021-2023	11
Tabela nr 4 Porozumienia z powiatami, z których dzieci umieszczone zostały w rodzinach zastępczych na terenie powiatu toruńskiego w latach 2021-2023	12
Tabela nr 5 Sytuacja dzieci opuszczających pieczę zastępczą w latach 2021 -2023	10
IV. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ	
POWIECIE TORUŃSKIM NA LATA 2024-2026	15
V. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH NA LATA 2024-2026	18
Tabela nr 6	18
VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	19
Tabela nr 7 Szacunkowa wartość środków w budżecie PCPR na realizację zadań pieczy zastępczej	18
VII. BENEFICJENCI PROGRAMU	20
VIII. REALIZATORZY PROGRAMU	20
IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	20
X. PODSUMOWANIE	20

I. WPROWADZENIE

Każde dziecko ma prawo do życia i rozwoju w swojej rodzinie. Kiedy zabraknie rodziny lub nie spełnia ona prawidłowo swoich funkcji, sprzyjających prawidłowemu rozwojowi dziecka, wówczas w jej miejsce pojawiają się środki zastępcze o charakterze opiekuńczo-wychowawczym. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 177 ze zm.) wskazuje, iż zadania związane z zapewnieniem dzieciom pieczy zastępczej należą do jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Bezpośrednio w art. 180 pkt 1 określa, iż do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3- letniego powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej.

Program rozwoju pieczy zastępczej służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w powiecie. Program został przygotowany przede wszystkim w oparciu o diagnozę pieczy zastępczej funkcjonującej na terenie powiatu toruńskiego w latach 2021-2023 oraz o aktualne potrzeby wynikające z konieczności umieszczania dzieci poza rodzinami biologicznymi.

Przy opracowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano m.in.: sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz informacje i doświadczenia własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu. W związku z powyższym program uwzględnia lokalne uwarunkowania, wyznacza kierunki działań w perspektywie trzech lat, ze wskazaniem limitu rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy oraz określa źródła finansowania programu, jakie są niezbędne do jego realizacji.

Celem Programu jest rozwój nowych i wsparcie istniejących form pieczy zastępczej na terenie powiatu oraz zapewnienie pieczy zastępczej, dzieciom pozbawionym należytej opieki rodzicielskiej. Założeniem programu pozostaje organizowanie pomocy dla osób usamodzielnianych poprzez wspieranie procesu usamodzielnienia, jak również organizowanie form wsparcia dla osób prowadzących różne formy pieczy zastępczej. Program ponadto zakłada kontynuację działań realizowanych w oparciu o poprzednio obowiązujący program rozwoju pieczy zastępczej.

W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania programu mogą ulegać zmianom i uzupełnieniom. Proponowany program swoimi założeniami wpisuje się w realizację zadań zdefiniowanych w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Toruńskim*

na lata 2023-2030, tj. zadanie 1. „Realizacja programów wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych i systemu pieczy zastępczej)”.

Opracowanie i realizacja programu rozwoju pieczy zastępczej na kolejne trzy lata ma na celu usprawnienie realizacji zadań nałożonych przez ustawodawcę oraz sprecyzowanie celów i kierunków działań w perspektywie trzyletniej, które będą podejmowane przez organizatora pieczy zastępczej, z uwzględnieniem potrzeb rodzin zastępczych i ich podopiecznych.

Akcentuje głównie zadania wynikające z ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, jak zapewnienie pieczy zastępczej oraz udzielania świadczeń oraz konieczność działań profilaktycznych i współpracę między instytucjami, których wspólnym celem jest wyposażenie rodzin i wychowanków w kompetencje pozwalające w przyszłości na prawidłowe funkcjonowanie poza systemem pomocy.

Program wskazuje także na konieczność podnoszenia kompetencji pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, celem aktualizacji i poszerzania wiedzy oraz umiejętności niezbędnych do efektywnej pracy z rodziną.

II. ZADANIA POWIATU Z ZAKRESU WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z art. 180 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* do zadań własnych powiatu należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo--wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do

pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;

7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:

a) grup wsparcia, b) specjalistycznego poradnictwa;

8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;

9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;

10) prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz osobach pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka

11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;

12) finansowanie:

a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,

b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,

c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;

13) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;

14) przekazywanie do biura informacji gospodarczej danych dłużników - w przypadku powstania zaległości z tytułu nieponoszenia przez rodziców biologicznych należnej opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej;

III. CHARAKTERYSTYKA RODZINNEJ I INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE TORUŃSKIM.

Na podstawie przeprowadzonej analizy ustalono, iż na terenie powiatu toruńskiego w latach 2021-2023 głównymi przyczynami umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej były:

- uzależnienia rodziców biologicznych (w tym uzależnienia: od alkoholu, środków odurzających)
- sieroctwo/pólsieroctwo,
- niezaradność w sprawach opiekuńczo –wychowawczych (niewydolność rodziców biologicznych w tym zakresie),
- dysfunkcjonalność rodziców biologicznych (inne powody niż uzależnienia)
- długotrwała choroba

Tabela nr 1 *Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych (spokrewnionych i niezawodowych) – stany na 31grudnia.*

Przyczyna umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych	Liczba rodzin zastępczych		
	2021	2022	2023
sieroctwo/pólsieroctwo	38	47	41
porzucenie	0	0	0
niepełnosprawność rodziców	17	13	3
choroba rodziców	3	3	11
dysfunkcje w rodzinie biologicznej	0	0	0
niezaradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (niewydolność rodziców biologicznych)	81	77	84
Uzależnienia (alkohol/narkotyki)	86	86	88
przemoc w rodzinie	9	13	9
nieletnie matki	2	0	4
inne	1	2	1
RAZEM	237	241	241

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Celem działania rodzinnej pieczy zastępczej w przypadku niemożności wychowania i opieki rodziców jest zapewnienie dziecku pomocy w zakresie:

- powrotu dziecka do rodziny biologicznej, a w przypadku, gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka,
- wypracowania działań zmierzających do przygotowania dziecka do samodzielnego, godnego i odpowiedzialnego życia,
- pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki
- motywowania do utrzymywania oraz nawiązywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, celem eliminowania negatywnych skutków wynikających z utraty i separacji,
- dążenia do zaspokajania potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych dziecka,
- oceny sytuacji dziecka w konsultacji ze specjalistami (psychologiem, pedagogiem, asystentem rodziny, pracownikiem socjalnym), z uwzględnieniem potrzeb dziecka.

Pieczka zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem w sytuacji, kiedy nie może ono wychowywać się w swojej rodzinie. Z kolei dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku podjęcia dalszej nauki - nie dłużej jednak niż do 25 roku życia. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, uwzględniać i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

Pieczka rodzinna w powiecie toruńskim sprawowana pozostaje w formie rodzin zastępczych: spokrewnionych, niezawodowych oraz zawodowych. W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej lub gdy władza rodzicielska została im ograniczona.

Liczbę rodzin zastępczych i przebywających w nich dzieci obrazuje przedstawiane poniżej zestawienie:

Tabela nr 2 Rodzinna piecza zastępcza w powiecie toruńskim w latach 2021-2023

TYP RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ	2021		2022		2023	
	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI	LICZBA RODZIN	LICZBA DZIECI
Rodziny spokrewnione	68	105	78	116	78	115
Rodziny niezawodowe	52	79	46	67	38	56
Rodziny zawodowe	12	53	13	58	13	70
RAZEM	132	237	137	241	129	241

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Z danych zawartych w tabeli wynika, iż utrzymuje się wysoka ilość rodzin zastępczych oraz liczba przebywających w nich dzieci. W związku z tym konieczna jest kontynuacja realizowanych działań wspierających rodzicielstwo zastępcze oraz intensywne prace w kierunku promocji rodzicielstwa zastępczego i poszukiwania kandydatów na rodziców zastępczych. Ponadto zauważyć należy, iż zmiany w liczbie funkcjonujących rodzin zastępczych wynikały m.in. również z faktu wydłużającego się pobytu wychowanków w rodzinie. Młodzież bowiem częściej wybiera obecnie kontynuację nauki, co wydłuża czas przebywania w rodzinie zastępczej do 25 roku życia.

Z uwagi na ograniczoną liczbę zawodowych rodzin zastępczych w systemie pieczy oraz rosnącą liczbę dzieci trafiających do pieczy, koniecznym było wypracowanie i realizacja praktyki umożliwiającej zapewnienie opieki każdemu, trafiającemu do systemu dziecka. Realizowanym od lat rozwiązaniem powyższej kwestii pozostawała i pozostaje współpraca między powiatami, polegająca na możliwości przyjęcia na teren powiatu (gdy dysponuje się miejscem) dzieci z terenu innego powiatu i możliwości umieszczania dzieci z naszego powiatu poza jego granicami, gdy zachodzi np. potrzeba interwencyjnego przyjęcia dziecka, a zasoby własne nie pozwalają na realizację postanowienia sądu. Powyższe odbywa się w oparciu o zawierane porozumienia między władzami powiatów.

Zauważyć tu jednakże należy, iż rozwiązanie to z uwagi na niewydolność systemu pieczy zastępczej w ujęciu ogólnopolskim nie może być wykorzystywane w skali, która była możliwą do realizacji w poprzednich latach. Obecnie niemal żaden z samorządów powiatowych nie dysponuje

wolnymi miejscami zarówno w pieczy rodzinnej jak i instytucjonalnej – stąd ogromne problemy w realizacji postanowień sądowych o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Dostrzegany w Polsce i Europie kryzys dotyczący dzietności, starzenia się populacji odbijają się na systemie pieczy zastępczej z pełną siłą, powodując brak kandydatów do pełnienia roli rodzica zastępczego. Również otoczenie prawne, tj. obowiązujące dotychczas uregulowania, które w znacznym stopniu o ile nie uniemożliwiają - to bardzo utrudniają samorządom tworzenie instytucjonalnych form pieczy w postaci placówek opiekuńczo-wychowawczych, to czynniki destrukcyjnie wpływające na liczbę miejsc w systemie pieczy zastępczej. O ile nie podlega dyskusji teza, iż bardziej pożądaną formą sprawowania pieczy zastępczej jest ta rodzinna, a piecza instytucjonalna winna być tą formą od jakiej należałoby stopniowo odchodzić, to realia wskazują wyraźnie, iż teoria niestety nie podąża na za praktyczną możliwością jej realizacji. Wspomniany brak kandydatów na rodziców zastępczych oraz ustawowe ograniczenia dotyczące możliwości tworzenia placówek, które realizowałyby pieczę zastępczą, powodują obecnie dramatyczną sytuację systemu. Funkcjonujące na przestrzeni ostatnich lat hasło: deinstytucjonalizacji, powoduje obecny – zły stan tego obszaru zabezpieczenia społecznego.

Na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2013 istniała jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza w Chełmży, którą w roku 2013 władze powiatu postanowiły zlikwidować i do października 2022 nie funkcjonowała na naszym terenie żadna jednostka kwalifikowana jako instytucjonalna forma pieczy, dlatego koniecznym pozostawało dla efektywnej realizacji zadań zawieranie stosownych porozumień z powiatami, na terenie których znajdowały się placówki pieczy instytucjonalnej. Z uwagi na rosnące potrzeby wynikające ze zwiększającej się liczby dzieci trafiających do systemu, zmniejszających się możliwości zawierania porozumień dotyczących umieszczenia dzieci z powiatu w placówkach prowadzonych przez inne samorządy, w październiku 2022r. w następstwie wygrania konkursu na realizację zadania polegającego na prowadzeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego podpisana została przez władze powiatu umowa z Towarzystwem Salezjańskim na prowadzenie tego typu placówki, w której umieszczone zostało niezwłocznie 14 podopiecznych, którzy posiadali postanowienie sądowe o umieszczeniu w pieczy instytucjonalnej. Obecna umowa w przedmiotowym zakresie obowiązuje powiat i podmiot prowadzący POW do grudnia 2026r. Środki zaplanowane na realizację umowy w latach 2022-2026 to 4 141 200,00 zł. Pomimo posiadania „własnej” placówki pieczy instytucjonalnej dla zapewnienia realizacji postanowień sądowych PCPR, jako organizator pieczy zastępczej w powiecie korzystało ze wsparcia możliwego do uzyskania od innych samorządów oraz

zobowiązani byliśmy do świadczenia takiego wsparcia z naszej strony, co obrazuje tabela 3 i tabela 4.

Tabela nr 3

Dzieci z terenu powiatu toruńskiego przebywające w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów w latach 2021-23 r. (piecza zastępcza rodzinna/instytucjonalna)

Forma pieczy zastępczej	2021	2022	2023
Rodziny spokrewnione	11	11	12
Rodziny zastępcze niezawodowe	7	14	18
Rodziny zastępcze zawodowe w tym: -pełniące funkcje pogotowia rodzinnego	3	2	1
Wydatki budżetowe na realizację zawartych porozumień w zł	263.138,87	281.524,75	354.090,88
Pieczka instytucjonalna (placówki opiekuńczo – wychowawcze, opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne)	22	21	16
Wydatki budżetowe na realizację zawartych porozumień w zł	1.134.778,13	1.226.804,43	892.031,79

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Tabela nr 4

Porozumienia z powiatami, z których dzieci umieszczone zostały w rodzinach zastępczych na terenie powiatu toruńskiego w latach 2021-23

Rok	Liczba powiatów	Liczba czynnych porozumień	Liczba dzieci wykazanych w porozumieniach	Środki przekazane na opiekę i wychowanie dzieci przez inne powiaty w zł
2021	25	62	81	1.029.331,52
2022	23	60	76	992.718,60
2023	21	52	62	991.832,84

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Jak wynika z powyższych danych powiat toruński zabezpiecza w dużej mierze „własnymi siłami” kwestie dotyczące umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, posiłkuje się również stosownymi porozumieniami z powiatami na terenie jakich funkcjonują placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz korzysta z placówki prowadzonej na zlecenie samorządu. Obserwowanym trendem w okresie minionych trzech lat obowiązywania poprzedniego programu jest także stopniowy wzrost liczby dzieci przebywających w jednej rodzinie.

W chwili normalizacji sytuacji opiekuńczej w rodzinach biologicznych, dzieci przebywające w rodzinach zastępczych powracają do swych rodzin, natomiast w sytuacji pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej, zostają zgłoszone do adopcji.

Również w sytuacji gdy dziecko ma uregulowaną sytuację prawną, a rodzice nie dążą do odzyskania praw względem dziecka, zostają oni pozbawieni władzy rodzicielskiej, a dziecko w konsekwencji zostaje zgłoszone do adopcji. Dane dotyczące opuszczających system pieczy zastępczej w okresie ostatnich trzech lat przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 5

Sytuacja opuszczających pieczę zastępczą w latach 2021-23

Sposób uregulowania sytuacji opiekuńczej dziecka	Liczba dzieci		
	2021	2022	2023
Wyjście systemu pieczy zastępczej (wiek, usamodzielnienie)	10	6	14
Powrót do rodziny biologicznej	9	11	7
Adopcja	6	3	1
Łącznie	25	20	22

Źródło: Dane własne PCPR w Toruniu

Z przedstawionych danych wynika, że niewielki odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej ma możliwość powrotu do rodziców biologicznych.

W przypadku rozwiązania rodziny zastępczej, braku możliwości powrotu dziecka do rodziny biologicznej i jego nieuregulowanej sytuacji prawnej, dziecko zostaje umieszczone w innej rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo -wychowawczej.

Należy pamiętać, że dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz ją opuszczające, stanowią szczególną grupę odbiorców pomocy społecznej. Doświadczenia zebrane we wczesnym, kluczowym dla rozwoju okresie powodują często trudności w dalszym życiu osobistym i zawodowym. Często wychowankowie pieczy to osoby wymagające korzystania ze wsparcia w wielu zakresach – od poradnictwa specjalistycznego po świadczenia z tytułu niepełnosprawności. Wsparcie z zakresu pieczy zastępczej udzielane pozostaje w oparciu o obowiązujące regulacje prawne. Ma ono formę finansową oraz niefinansową (wszelkiego rodzaju poradnictwo, szkolenia, prowadzone terapie). Świadczenia udzielane z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej mają zarówno charakter obligatoryjny, jak i fakultatywny, który daje możliwość regulacji przez jednostkę samorządu terytorialnego co do zakresu oraz wielkości zabezpieczanego wsparcia.

Środki budżetowe w formie świadczeń pieniężnych pozostają wydatkowane na:

- szkolenia rodzin zastępczych niezawodowych i spokrewnionych oraz szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze;
- świadczenia na pokrycie wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;
- wynagrodzenie wraz z pochodnymi osób zatrudnionych w zawodowych rodzinach zastępczych;
- wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych;
- utrzymanie lokali w których zamieszkują zawodowe rodziny zastępcze;
- wynagrodzenia osób do pomocy;
- pomoc losową;
- dofinansowanie do wypoczynku;

W zakresie zadań realizowanych na bieżąco przez PCPR, jako wyznaczonego organizatora pieczy zastępczej na terenie powiatu toruńskiego, pozostaje systematyczny nadzór nad rodzinami i wsparcie, m.in. psychologiczne dla osób świadczących pieczę zastępczą. Równocześnie PCPR zajmuje się kontaktem z rodzinami biologicznymi dzieci przebywających w pieczy zastępczej, współpracując w tym zakresie z podmiotami zewnętrznymi.

Zadaniem na kolejny okres strategiczny pozostawać będzie dalsza promocja i wspieranie powstawania kolejnych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka na terenie powiatu toruńskiego. Szczególnie istotne pozostawać będzie również pozyskiwanie kandydatów na rodziców zastępczych dla dzieci będących w starszym wieku i rodzeństw, bowiem dzieci te ze względu na brak kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej muszą być umieszczane w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a na przestrzeni ostatnich lat również ogromnym problemem pozostaje deficyt ilości miejsc w pieczy instytucjonalnej w odniesieniu do potrzeb.

Z uwagi na występujące problemy dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, rodziny objęte są kompleksowym wsparciem koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, psychologa, pracowników socjalnych. Ponadto sprawując nadzór nad prawidłowym procesem wychowawczym dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu współpracuje z jednostkami pomocy społecznej, sądami, placówkami oświatowymi oraz ośrodkami adopcyjnymi. Ponadto od lat PCPR w Toruniu realizowało projekt *Rodzina w Centrum* którego celem pozostawało zwiększenie dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, poprzez zbudowanie jednego - zintegrowanego systemu pomocy dla rodzin w Województwie Kujawsko-Pomorskim, w tym dla rodzin z powiatu toruńskiego. Zaplanowane ramach jego kontynuacji, tj. projektu *Rodzina w Centrum Etap I* inicjatywy ukierunkowane pozostają na rozwój i poprawę

dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy poprzez: usługi szkoleniowe, doradcze, specjalistyczne, poradnictwo rodzinne, poradnictwo mobilne. Projekt powyższy w swojej nowej odsłonie stanowi istotny element wsparcia rodzicielstwa zastępczego na terenie powiatu toruńskiego.

III. CELE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE TORUŃSKIM NA LATA 2024-2026.

Głównym celem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 pozostaje wspieranie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie toruńskim ze szczególnym nastawieniem na tworzenie rodzinnych form pieczy.

Dziecku, któremu rodzina biologiczna nie jest w stanie zapewnić opieki i wychowania należy zorganizować opiekę zastępczą. Rodzina zastępcza jest szansą na wzrastanie dziecka w warunkach zbliżonych do naturalnych - dlatego szczególny nacisk winien być kładziony na rozwijanie rodzinnych form opieki zastępczej oraz pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu rodzinnego.

Ponadto niezwykle istotnym zadaniem jest pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz wspieranie funkcjonujących już rodzin, co przyczyni się do wzmocnienia obecnego systemu opieki. Udzielane wsparcie powinno obejmować swym zakresem wieloaspektowość problemów z jakimi przychodzi mierzyć się rodzinom i ich wychowankom, m.in.: problemy wychowawcze z dziećmi, trudności związanych z kontaktami z rodzicami biologicznymi, terapie psychologiczne, szerokie spektrum poradnictwa, itp.

W oferowanym wsparciu należy uwzględnić ważną rolę opiekunów zastępczych, którzy wkładają wiele pracy w przezwyciężanie trudnych sytuacji wynikających z licznych, negatywnych doświadczeń, które były udziałem dzieci przyjmowanych pod opiekę. Aby mogli oni prawidłowo wypełniać powierzone funkcje powinni być wspomagani przez instytucje wspierające.

W ramach realizacji celu głównego prowadzone będą następujące zadania:

- zapewnienie dostępu do różnorodnych form pomocy i opieki dla dzieci i rodzin należących do systemu pieczy zastępczej: działania profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne, doradcze/konsultacyjne;
- realizacja działań na rzecz pozyskiwania, kwalifikowania i szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych, pogotowia rodzinnego, rodzinnych domów dziecka;
- opracowanie i realizacja programów usamodzielnień osób wychodzących z systemu pieczy zastępczej, pozwalających na zwiększenie ich kompetencji społecznych i zawodowych;
- realizacja i rozwój usług profilaktyczno-wspierających rodziny w trudnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej oraz rodzin dysfunkcyjnych, między innymi w celu powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych;

- systematyczne doskonalenie zawodowe kadr w zakresie pomocy rodzinie i dziecka, w tym osób zaangażowanych i kandydatów, organizacja szkolenia ustawicznego skierowanego do rodziców, opiekunów;
- realizacja działań informacyjnych, zwiększających świadomość społeczną w zakresie potrzeb i warunków realizacji działań w systemie pieczy zastępczej;
- wspieranie komunikacji i współpracy między podmiotami pieczy zastępczej a instytucjami, organizacjami świadczącymi pomoc rodzinom.

Cele szczegółowe i kierunki działania n/n programu wskazane zostają w ujęciu tabelarycznym, zamieszczonym poniżej:

Nazwa i opis celu	Kierunki działania	Realizatorzy	Termin realizacji
Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.	Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego: -prowadzenie kampanii społecznych na temat rodzicielstwa zastępczego, -współpraca z instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego, pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze. Szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze. -szkolenia dla istniejących rodzin zastępczych.	PCPR, OPS-y	2024-2026
Poszerzanie i kontynuacja usług w zakresie rodzinnych form pieczy zastępczej.	Kontynuacja wsparcia udzielanego rodzinom zastępczym przez koordynatorów i pracowników socjalnych, psychologa, prawnika. Organizowanie szkoleń mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych opiekunów zastępczych, Prowadzenie poradnictwa mającego na celu wzmocnienie kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,	PCPR	2024-2026

	Realizowanie świadczeń finansowych (obligatoryjnych i fakultatywnych).		
Wspieranie w procesie usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.	-Realizowanie świadczeń finansowych, -Umożliwienie korzystania ze specjalistycznego poradnictwa celem zapobiegania wykluczeniu społecznemu, -Umożliwienie udziału wychowanków w szkoleniach podnoszących kompetencje zawodowe, społeczne, edukacyjne.	PCPR, OPIEKUN USAMODZIELNIENIA	2024-2026
Współpraca z innymi instytucjami wspierającymi rodzinę.	-Prowadzenie stałej współpracy z gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, asystentami rodziny, pracownikami socjalnymi, szkołami, sądami, ośrodkiem adopcyjnym, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, celem opracowania planów pomocy dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy zastępczej, współpraca z urzędami miast i gmin, urzędem pracy celem pomocy usamodzielnianym wychowankom w podjęciu zatrudnienia, uzyskania mieszkania komunalnego z zasobów gminy.	PCPR, OPS-y	2024-2026

Uwzględniając obecne realia funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, tj. trudności w pozyskiwaniu kandydatów na rodziców zastępczych, brak miejsc w pieczy instytucjonalnej zarówno w prowadzonej na potrzeby naszego powiatu POW, ale także w POW prowadzonych przez inne samorzady, rozwiązaniem, które będzie musiało zostać najprawdopodobniej wdrożonym dla zabezpieczenia realizacji postanowień sądowych o umieszczeniu małoletnich w pieczy pozostawać będzie uruchomienie w perspektywie obowiązywania przedmiotowego programu, kolejnej POW dla potrzeb powiatu toruńskiego.

IV. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH NA LATA 2024-2026.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i limitowania liczby rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie. Aktualnie w powiecie toruńskim funkcjonuje 7 zawodowych rodzin zastępczych oraz 6 tworzących rodzinne dom dziecka.

Posiadane przez powiat toruński zasoby w dziedzinie pieczy zastępczej są niewystarczające w stosunku do rzeczywistych potrzeb. W związku z tym w latach 2024–2026 konieczne jest sukcesywne zwiększanie ilości rodzin zastępczych zawodowych.

Program zakłada pozyskiwanie oraz szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz tworzenie nowych niezawodowych rodzin zastępczych z zachowaniem limitu rodzin zastępczych zawodowych w latach 2024 – 2026 wskazanego w tabeli nr 6.

Wskazywany limit pozostaje zgodny ze zgłaszanymi przez PCPR założeniami do *Programu Rozwoju Powiatu Toruńskiego na lata 2021-2030*, które określały wzrost liczby zawodowych rodzin zastępczych co roku o jedną rodzinę – co spowodować winno wzrost liczby przedmiotowych rodzin – finalnie zwiększając ich liczbę o 9 w roku 2030 (w stosunku do roku 2020).

Tabela nr 6

Limit rodzin zastępczych na lata 2024-2026

Rok	Planowany limit zawodowych rodzin zastępczych do utworzenia
2024	1
2025	1
2026	1

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Toruniu

V. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Zgodnie z założeniami ustawy z 9 czerwca 2011r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* do zadań własnych powiatu należy realizacja zadań z zakresu profilaktyki i wsparcia rodziny oraz zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców.

Samorząd powiatowy w pełni odpowiada za funkcjonowanie lokalnego systemu opieki nad rodziną i dzieckiem, w tym również za finansowanie działań z tego zakresu, dlatego koniecznym pozostaje wskazanie źródeł finansowania projektowanych działań

Projektowanymi źródłami finansowania Programu Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 pozostają:

- ❖ środki własne powiatu toruńskiego oraz powiatu pochodzenia dziecka (w przypadku dzieci spoza terenu naszego powiatu)
- ❖ opłaty rodziców lub osób dysponujących dochodami dzieci za ich pobyt w pieczy zastępczej,
- ❖ gmina pochodzenia dziecka (za wyjątkiem określonym w art. 191 ust. 8 ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*),
- ❖ dotacje celowe z budżetu państwa na finansowe wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, środki finansowe pozyskane z samorządu województwa, środki finansowe pozyskane z funduszy unijnych.

Tabela nr 7

Szacunkowa wartość środków w budżecie PCPR na realizację zadań pieczy zastępczej

Rok	Szacunkowa wartość środków budżetu w zł
2024	7 660 173,00
2025	9 213 230,00
2026	10 516 910,00

Opracowanie własne PCPR

VII. BENEFICJENCI PROGRAMU

Odbiorcami przedmiotowego programu są:

1. Dzieci przebywające w pieczy zastępczej,
2. Rodziny zastępcze,
3. Rodzice naturalni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
4. Pełnoletni wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej,
5. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
6. Rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem z pieczy zastępczej,

VIII. REALIZATORZY PROGRAMU

Jednostką koordynującą realizację programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, które przy jego realizacji będzie współpracowało z następującymi podmiotami:

1. Rodzinami zastępczymi,
2. Rodzinami pomocowymi,
3. Placówkami opiekuńczo-wychowawczymi,
4. Policją,
5. ośrodkami pomocy społecznej,
6. sądami rodzinnymi,
7. placówkami oświatowymi,
8. organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny.

IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitoring programu polegać będzie na bieżącym zbieraniu danych dotyczących realizowanych zadań. Przedmiotem ewaluacji będzie ocena skuteczności podejmowanych działań w zakresie rozwoju pieczy zastępczej. Sprawozdawczość z realizacji programu składana będzie Zarządowi Powiatu Toruńskiego jako element składowy corocznego sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu.

X. PODSUMOWANIE:

Na terenie powiatu rozwija się sukcesywnie zakres oferowanego wsparcia adresowany zarówno do osób z pieczy zastępczej, jak i rodzin borykających się z problemami, sytuacjami kryzysowymi. Rodziny mogą korzystać z poradnictwa specjalistycznego, udzielanego przez psychologów zatrudnionych w PCPR oraz liczne grono specjalistów projektu współfinansowanego ze środków unijnych - *Rodzina w Centrum Etap I* do realizacji którego przystąpił kolejny raz organizator pieczy zastępczej, powiększając zakres oferty działań wspierających rodziny w powiecie toruńskim.

W zakresie głównych zadań określonych n/n programem nastąpi kontynuacja oraz intensyfikacja działań realizowanych w latach ubiegłych: w tym prowadzone będzie specjalistyczne poradnictwo, realizowane szkolenia dla osób zaangażowanych w system pieczy zastępczej, będą działania na rzecz powstawania nowych rodzin zastępczych.

W poprzednim okresie programowym planowano utworzenie po jednej rodzinie zastępczej zawodowej w każdym roku. Realizacja planowanych zadań nastąpiła w 100%. W nowym okresie programowania wyznaczone limity pozostają na dotychczasowym poziomie, czyli utworzenia po jednej rodzinie zastępczej w każdym roku programowym. Zapisy te muszą pozostawać tożsame z wartościami przyjętymi w dokumencie wyższego rzędu – tj. w *Programie Rozwoju Powiatu Toruńskiego na lata 2021-2030*, Należy pamiętać, iż działania te pozostawać będą w ścisłej zależności od możliwości finansowych powiatu oraz ilości rodzin zastępczych z co najmniej trzyletnim stażem, deklarujących gotowość przekształcenia w rodzinę zawodową.

Z uwagi na sygnalizowane w n/n dokumencie trudności z pozyskiwaniem w/w kandydatów oraz zwiększającą się ilością dzieci trafiających do systemu pieczy, uzasadnionym działaniem pozostawać będzie rozwój formy instytucjonalnej pieczy zastępczej, jako instrumentu mogącego w praktyce zabezpieczyć potrzeby powiatu w realizacji zadania ustawowego, tj. - zapewnienia opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców.

UZASADNIENIE

W myśl przytoczonych regulacji, tj. zapisów art. 180 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ustawodawca wskazał, iż do zadań własnych powiatu należy m.in. opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Okres obowiązywania poprzednio przyjętego przez Radę Powiatu Toruńskiego programu zakończył z końcem roku 2023, stąd konieczność przyjęcia stosownych regulacji na kolejny okres trzech lat. Przedstawiany Program służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w powiecie. Został on przygotowany przede wszystkim w oparciu o diagnozę pieczy zastępczej funkcjonującej na terenie powiatu toruńskiego w latach 2021-2023 oraz o aktualne potrzeby wynikające z konieczności zabezpieczenia miejsc w pieczy zastępczej. Wobec powyższego przyjęcie uchwały jest zasadne.